

Н.В. ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО, Т.А. ЖАДАН, Є.А. ЖУК, М.О. ГОЛОВЕНКО
КОНТРОЛЬ ВИТРАТ В СИСТЕМІ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Визначено зміст управління витратами, що ґрунтується на сучасних наукових підходах до його організації. Визначено елементи системи контролю витрат. Основними елементами системи внутрішнього контролю витрат ТОВ «Аптека низьких цін Харків» визначено: розподіл обов'язків, наявність ефективних процедур санкціонування операцій, своєчасне належне документування операцій; фактичний контроль за майном і документацією; здійснення незалежних перевірок. Надано визначення поняття та класифікація трансакційних витрат підприємств роздрібною торгівлі фармацевтичними товарами. Складовими організаційно-методичного забезпечення внутрішнього контролю трансакційних витрат підприємства є: організація бухгалтерського обліку трансакційних витрат; збір інформації про трансакційні витрати підприємства; накопичення та збереження інформації про трансакційні витрати підприємства; розрахунок показників оцінки трансакційних витрат підприємства та їх аналіз; розроблення та вибір форми подання результатів контролю трансакційних витрат підприємства; визначення напрямів використання результатів контролю трансакційних витрат підприємства; прийняття управлінських рішень за результатами контролю. Встановлено етапи проведення контрольних процедур щодо трансакційних витрат підприємства, серед яких перевірка законності та правильності відображення трансакційних витрат відповідно до положень бухгалтерського обліку та нормативно-правових актів та операцій, пов'язаних із трансакційними витратами на вірність документального оформлення; порівняння правильності та відповідності записів в первинних документах і облікових регістрах; перевірки правильності віднесення трансакційних витрат до певного періоду та трансакційних витрат, їх обґрунтованості та доцільності; визначення правильності ведення аналітичного обліку трансакційних витрат і складання відповідних звітів.

Ключові слова: витрати; трансакційні витрати; управління; внутрішній контроль; суб'єкти внутрішнього контролю; етапи внутрішнього контролю витрат

Н.В. ЯКИМЕНКО-ТЕРЕЩЕНКО, Т.А. ЖАДАН, Е.А. ЖУК, М.А. ГОЛОВЕНКО
КОНТРОЛЬ ЗАТРАТ В СИСТЕМЕ АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Определено содержание управления затратами, основанное на современных научных подходах к его организации. Определены элементы системы контроля затрат. Основными элементами системы внутреннего контроля затрат ООО «Аптека низких цен Харьков» определены: распределение обязанностей, наличие эффективных процедур санкционирования сделок, своевременное надлежащее документирование сделок; фактический контроль за имуществом и документацией; осуществление независимых проверок. Дано определение понятия и классификация трансакционных издержек предприятий розничной торговли фармацевтическими товарами. Составляющими организационно-методического обеспечения внутреннего контроля трансакционных издержек компании являются: организация бухгалтерского учета трансакционных издержек; сбор информации о трансакционных расходах предприятия; накопление и хранение информации о трансакционных расходах предприятия; расчет показателей оценки трансакционных затрат предприятия и их анализ; разработка и выбор формы представления результатов контроля трансакционных издержек предприятия; определение направлений использования результатов контроля трансакционных издержек предприятия; принятие управленческих решений по результатам контроля. Установлены этапы проведения контрольных процедур по трансакционным расходам предприятия, среди которых проверки законности и правильности отражения трансакционных расходов в соответствии с положениями бухгалтерского учета и нормативно-правовых актов и операций, связанных с трансакционными расходами на верность документального оформления; сравнение правильности и соответствия записей в первичных документах и учетных регистрах; проверки правильности отнесения трансакционных издержек к определенному периоду и трансакционных издержек, их обоснованности и целесообразности; определение правильности ведения аналитического учета трансакционных издержек и составления соответствующих отчетов.

Ключевые слова: затраты; трансакционные издержки; управление; внутренний контроль; субъекты внутреннего контроля; этапы внутреннего контроля затрат

N. V. YAKYMENKO-TERESHCHENKO, T. A. ZHADAN, E. A. ZHUK, M. A. HOLOVENKO
COST CONTROL IN THE SYSTEM OF ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT

The content of cost management based on modern scientific approaches to its organization was determined. In article was emphasized on the elements of the cost control system. The main elements of the system of internal cost control of LLC "Pharmacy of low prices Kharkiv" include: allocation of responsibilities, effective procedures for authorizing transactions, timely documentation of transactions, actual control over property and documentation, independent validation. The definition of the concept and classification of transaction costs of pharmaceutical retailers are given. Organizational and methodological support of internal control of the company's transaction costs includes: organization of accounting of transaction costs, gathering of information on the transaction costs of the enterprise; accumulation and storage of information about the transaction costs of the enterprise; produce indicators for assessing the transaction costs of the enterprise and their analysis; selection of the form of presentation of the results of control of transaction costs of the enterprise, allocation of the directions of use of the results of control of transaction costs of the enterprise; making management decisions based on the results of control. There are stages of the control procedures for the transaction costs of the enterprise: verification of the legality and correctness of the reflection of transaction costs in accordance with accounting rules and regulations and regulatory legal acts, comparison of the correctness and reconciliation between primary documents and accounting registers, validation of the allocation of transaction costs for a certain period, verification of their validity and appropriateness, determination of the correctness of analytical accounting of transaction costs and preparation of appropriate reports.

Keywords: cost; transaction costs; control; internal control; subjects of internal control; stages of internal cost control

Вступ. Одним з найважливіших завдань управління підприємством в сучасних умовах є розроблення та застосування механізмів своєчасного врахування впливу факторів оточуючого середовища і реагування на нього. Крім того, завданням менеджменту є розроблення та впровадження інтегрованої системи діяльності служб та підрозділів підприємства, яка на основі певних механізмів, інструментів та методів формує та координує систему управлінських рішень, спрямовану на підвищення ефективності діяльності підприємства. Ключова роль в реалізації кожного із зазначених завдань належить контролю, у тому числі контролю витрат.

Аналіз основних досягнень і літератури. В наукових працях останніх років акцентується увага на доцільності кардинальної зміни підходів до управління витратами більшості вітчизняних підприємств. Так, проблеми теорії, методології та організації контролю витрат підприємств досліджували вітчизняні вчені: Гуцаленко Л. В., Кашперська А. І., Лісовський І. В., Пантелєєв В. П., Паскалова А. Г., Рудченко Є. М. та інші. Попри чималу кількість напрацювань у цій сфері, низка актуальних завдань із вказаної тематики досі залишається недостатньо розв'язаною. Особливо це стосується питань контролю трансакційних витрат, які суттєво впливають на вартість виробленої одиниці продукції, фінансовий результат, цінову політику, а також стійку позицію підприємства на ринку. При тому, що існують дослідження сутності трансакційних витрат та їх класифікації, методики аналізу витрат на підприємствах різних галузей, все ж таки потрібно зосередити увагу на особливостях внутрішнього контролю трансакційних витрат підприємств, які займаються роздрібною торгівлею фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах.

Мета роботи. Метою даної статті є визначення теоретичних положень контролю витрат, розроблення пропозицій щодо організації внутрішнього контролю трансакційних витрат на підприємстві роздрібною торгівлю фармацевтичними товарами.

Викладення основного матеріалу дослідження. Реалізація стратегічних і тактичних цілей підприємства у першу чергу спрямовано на забезпечення стійкого фінансово-майнового стану та досягається завдяки ефективному використанню економічних ресурсів, а саме трудових, матеріальних, фінансових, нематеріальних й інформаційних. Управління підприємством залежить від того наскільки його керівництво використовує точну, оперативну та якісну інформацію стосовно економічних ресурсів, доходів, витрат й результатів діяльності. Отже, в цілому підтримуємо точку зору Прядко В. В., який зазначає, що обліково-аналітичне забезпечення повинно спрямовуватись на оцінювання діяльності підприємства, формування й надання релевантної інформації, оперативне реагування на зміни як зовнішнього, так і внутрішнього економічного середовища, а також застосування оптимальних методів й інструментів задля ефективного управління витратами [1, с. 266].

Одним з найбільш ефективних підходів до управління витратами є системний підхід. Достатньо

часто вчені та практики звертають увагу саме на доцільності формування системи управління витратами підприємства та її обліково-аналітичне забезпечення. При цьому Хачатурян Б. О. в системі управління витратами вирізняє три аспекти: функціональний, організаційний та мотиваційний. Первинним є функціональний аспект, який включає планування витрат, регулювання, контроль, облік, їх аналіз. Організаційний аспект системи управління витратами пов'язує із визначенням місць формування витрат і центрів відповідальності, розробленням ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків працівників, які виконують комплекс робіт функціонального аспекти системи управління витратами. Мотиваційний аспект системи управління витратами полягає у спонуканні працівників до дотримання ними встановлених планом витрат і пошуку шляхів їх зниження [2, с. 229].

Лісовський І. В., Рудченко Є. М. у роботі [3] визначили етапи формування інформаційно-аналітичного середовища управління витратами підприємства, на якому будується система управління витратами:

- побудова моделі інформаційних потоків управління витратами на основі методології IDEF;
- формування інформаційних потреб управління витратами відповідно до рівнів управління витратами (оперативне, тактичне, стратегічне);
- формулювання критеріїв відбору інформації та вибір інформаційних джерел;
- моніторинг інформаційного середовища (внутрішнє, зовнішнє), що дозволяє визначити потоки інформації і розділити їх за рівнями управління;
- перевіркою зібраної інформації на відповідність сформованим критеріям;
- повний цикл операційного управління інформаційним процесом на підприємстві: від надходження даних до зберігання результуючої аналітичної інформації;
- оцінка сформованості інформаційно-аналітичного середовища управління витратами підприємства;
- реалізація методичних рекомендацій щодо формування інформаційно-аналітичного середовища управління витратами [3, с. 142-143.]

Система управління витратами повинна бути забезпечена інформаційною базою, і лише в комплексі з цим забезпеченням можливе її ефективне функціонування. Жоден вид інформації окремо від інших не може бути базою для прийняття ефективних управлінських рішень. Тому управлінський облік і є тією системою, яка накопичує інформацію з різних джерел, «фільтрує» інформаційні потоки та формує інформаційне забезпечення відповідно до чітко визначених потреб управління витратами на різних його рівнях.

Як зазначають у публікаціях вітчизняні практики та наукові діячі [1-4] управління витратами підприємства передбачає:

- проведення повного аналізу витрат за їх класифікаційними ознаками з ціллю встановлення доцільності понесення;
- прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі повної інформації про стан активів, зобов'язань і капіталу;
- формування плану рівня необхідних витрат для здійснення господарської діяльності;
- організація системи облікового відображення витрат та елементами та статтями їх понесення;
- розробки плану очікуваного прибутку підприємства на основі аналітичної попередньої оцінки обсягів витрат та зміни умов господарювання;
- розробки шляхів зниження витрат до обґрунтованого рівня, які не впливатимуть на зниження якості вироблених товарів, виконаної роботи чи наданих послуг;
- розробка методів мотивації працівників підприємства до зниження необґрунтованих чи понаднормативних витрат;
- здійснення контролю за рівнем понесення витрат;
- розробка системи дій, які сприятимуть зниженню величини понаднормативних витрат, втрат та браку на виробництві тощо.

Розглянемо декілька наукових підходів до організації контролю витрат на підприємстві. Так, контролінгу витрат як підсистемі фінансового контролінгу приділяє увагу Паскалова А.Г., яка визначає, що ця підсистема методично та інформаційно підтримує процес управління витратами шляхом координації планування, обліку, аналізу та контролю за витратами підприємства в цілому, окремих центрів відповідальності та бізнес-процесів, що забезпечує прибутковість та економічний розвиток підприємства в довгостроковій перспективі [5].

Завданнями фінансового контролінгу в процесі управління витратами Паскалова А.Г. визначає:

- на стадії планування витрат: розробка алгоритму планування та бюджетування витрат, виділення центрів витрат та відповідальних осіб, проведення процедур узгодження цільових показників для центрів витрат, бюджетів витрат;
- на стадії обліку витрат: розробка методик обліку витрат та технологій обліку інформації про витрати; впровадження методик обліку витрат за центрами відповідальності, за місцями виникнення витрат, за носіями витрат, по проектах; координація діяльності обліку витрат по підрозділах;
- на стадіях аналізу і контролю: розробка методик діагностики та аналізу відхилень між плановими та фактичними витратами; розробка системи показників аналізу та контролю витрат; організація та проведення у встановлені терміни контрольних заходів по виявленню відхилень витрат від запланованих; організація аналітичної роботи щодо витрат у підрозділах; аналіз відхилень витрат від встановлених та інтерпретація результатів аналізу; розробка пропозицій щодо усунення відхилень витрат;
- на стадії регулювання витрат: розробка форм аналітичних звітів про витрати, що надаються керівникам; розробка методик оперативного

регулювання відхилень витрат від норм; організація виконання регулюючих процедур та заходів щодо оптимізації витрат, прийнятих керівництвом; узгодження між собою регулюючих процедур та заходів оптимізації витрат, які проводить служба контролінгу з керівниками різних рівнів управління [5].

Грунтовне дослідження щодо внутрішнього контролю на підприємстві здійснив Пантелєєв В.П. [6]. В запропонованій методично-організаційній моделі внутрішньогосподарського контролю підприємства одним з об'єктів визначено витрати підприємства. Джерелами інформації внутрішнього контролю є калькуляції, класифікації витрат, кошториси прямих витрат на матеріали, кошториси прямих витрат за оплату праці, матеріали з визнання витрат, облікова політика, записи за оборотами рахунків, дані управлінського обліку, бюджет витрат, графік сплати податків, фінансова та податкова звітність (форми № 2 «Звіт про фінансові результати» і № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», декларації).

Серед науковців, які цікавляться проблематикою удосконалення організаційних і методичних засад внутрішнього контролю, як інформаційної системи для управлінських рішень та реального оцінювання стану діяльності підприємств, Кашперська А.І. Вчений розробляє організаційно-методичні положення щодо формування внутрішнього контролю на підприємствах ресторанного господарства з використанням інноваційних інформаційних технологій, а також розробляє систему критеріїв оцінки ефективності внутрішнього контролю підприємств [7].

Отже, основними етапами внутрішнього контролю на підприємстві є:

- організаційно-підготовчий;
- методичний;
- результативний;
- етап реалізації результатів.

Проаналізувавши наукову літературу [1–7, 11, 12], на рис. 1 представимо елементи системи контролю витрат.

Система внутрішнього контролю витрат ТОВ «Аптека низьких цін Харків» будується на таких елементах як:

- розподіл обов'язків (для запобігання зловживанням і розкраданням необхідний розподіл обов'язків зі зберігання матеріальних цінностей, здійснення операцій і обліку
- наявність ефективних процедур санкціонування операцій (для здійснення операцій необхідна наявність рішення відповідальних осіб, виконання всіх формальностей);
- своєчасне належне документування операцій;
- фактичний контроль за майном і документацією;
- здійснення незалежних перевірок.

Суб'єктами внутрішнього контролю витрат ТОВ «Аптека низьких цін Харків» є керівник підприємства і головний бухгалтер. Перш за все контролюється система документування та обліку, перевіряється законність та доцільність складених

господарських операцій на основі первинних документів; достовірність відображення записів в облікових регістрах. виконанням оперативних управлінських рішень та реалізацією проведених заходів).

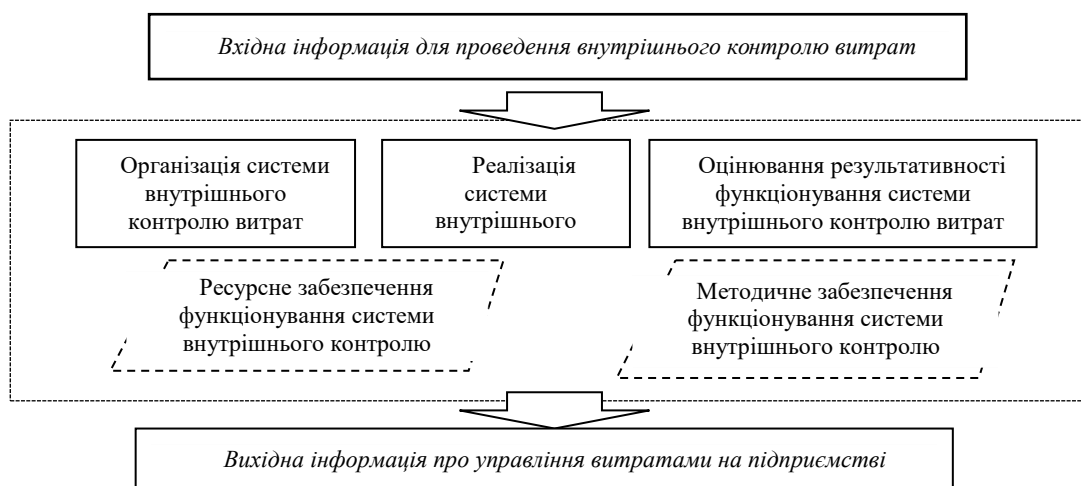

Рис. 1. Елементи системи контролю витрат

Суб'єктами внутрішнього контролю витрат ТОВ «Аптека низьких цін Харків» є керівник підприємства і головний бухгалтер. Перш за все контролюється система документування та обліку, перевіряється законність та доцільність складених господарських операцій на основі первинних документів; достовірність відображення записів в облікових регістрах.

Внутрішній контроль витрат ТОВ «Аптека низьких цін Харків» здійснюється:

- на стадії бюджетування витрат (оцінюється оптимальність, раціональність і ефективність різних варіантів управлінських рішень та відповідність їх загальної стратегічної мети розвитку підприємства);
- на стадії організації та регулювання управлінських рішень (оцінюється можливість досягнення бажаних результатів з певними витратами);
- на стадії обліку (контролюють раціональне й ефективне використання виробничих і фінансових ресурсів відповідно до затверджених бюджетів; доцільність і законність господарських операцій підприємств).

Етапами внутрішнього контролю витрат діяльності ТОВ «Аптека низьких цін Харків» є:

- підготовчий (формується цілі, обираються методи і прийоми контролю, розробляється програма і визначаються параметри функціонування і розвитку підприємства, безпосередні виконавці контролю, строки його здійснення, форма звітності);
- методичний (використання способів та методичних прийомів, реалізація методики, формування доказової бази для прийняття об'єктивних рішень за результатами контролю);
- узагальнюючий (документальне оформлення результатів внутрішнього контролю та використання результатів контролю шляхом надання користувачам результатів внутрішнього контролю, контроль за

Одним з актуальних напрямків наукових досліджень є розроблення теоретичних та методичних засад контролю транзакційних витрат підприємства. Це витрати, пов'язані з організацією взаємодії та координації взаємовідносин між суб'єктами господарювання, які спрямовані на створення умов ефективного ведення господарської діяльності та передбачають зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань за розрахунками. Транзакційні витрати – це витрати, які необхідні для здійснення виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання і досягнення ним поставленої мети витрати та втрати, обумовлені невизначеністю та суперечливістю інтересів економічних агентів, що взаємодіють в процесі планування, підготовки, координації та захисту бізнес-транзакцій, оцінка яких може бути достовірно визначена та які призведуть до зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань (рис. 2). Слід відзначити ключове значення управління транзакційними витратами в системі управління підприємством. Так цілі управління витратами визначають цілі інших сфер управління, а показники ефективності управління витратами є критерієм прийняття рішення. Крім того, управління транзакційними витратами розглядається як складник поряд з управлінням іншими об'єктами. Тобто цілі управління транзакційними витратами кореспондують з цілями інших сфер управління.

Виникають транзакційні витрати на різних етапах господарської діяльності підприємства і у різних структурних підрозділах, тому одним з важливих завдань системи управління є контроль та аналіз транзакційних витрат впродовж життєвого циклу підприємства. Ефективність контролю транзакційних витрат за місцями їх виникнення, дозволить надати користувачам необхідної інформації про їхній склад, величину, дослідити поведінку цих

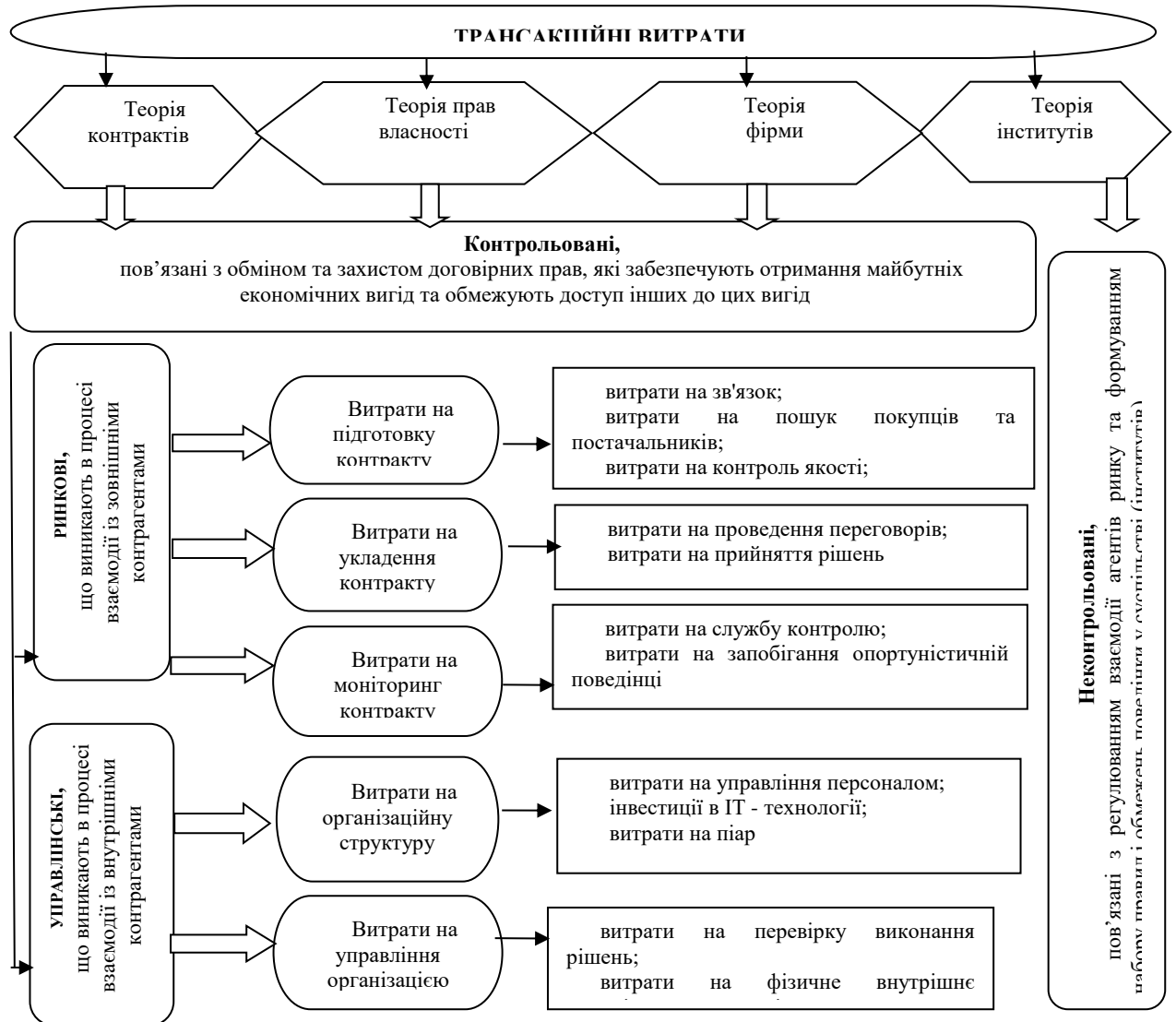

Рис. 2. Класифікація трансакційних витрат за ознакою контрольованості для цілей бухгалтерському обліку [10]

витрат, а також за потреби провести аналіз та прийняти відповідні управлінські рішення.

Погоджуємося з позицією багатьох науковців, які вважають, що трансакційні витрати не можна сприймати виключно негативно. Вони є необхідною складовою успішної діяльності підприємства. Нехтування інформацією про трансакційні витрати призводить до неправильних управлінських рішень і, як наслідок, до зростання ризиків і погіршення фінансового стану підприємства.

До складу внутрішньовиробничих трансакційних витрат підприємства, яке займається роздрібною торгівлею фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах, належать:

- внутрішні трансакційні витрати на забезпечення постачальницько-збутової функції (витрати на утримання відділів, відповідальних за просування продукції на ринок (оплата праці, амортизація));

- внутрішні трансакційні витрати на забезпечення функціонування аналітичної, обліково-

аналітичної системи (витрати на утримання відділів, зайнятих у сфері обліку, аналізу, контролю, юридичного захисту (оплата праці, амортизація приміщень));

- внутрішні трансакційні витрати функціонування системи управління (представницькі витрати, витрати на відрядження, витрати напередпідготовку й навчання кадрів).

Як зазначають Гуцаленко Л. В., Бігас М. А., об'єктом внутрішнього контролю трансакційних витрат розуміються не самі трансакційні витрати, а процеси на підприємстві, що пов'язані з їх виникненням (трансакції). При цьому, жодна господарська операція, що повинна бути відображена в бухгалтерському обліку, та яка передбачає виникнення трансакційних витрат, не повинна бути поза контролем [8, с. 78].

Ющак Ж.М. до об'єктів внутрішнього контролю трансакційних витрат включає як безпосередньо трансакційні витрати, так і процеси, пов'язані з їх виникненням (трансакції); показники оцінки та ефективності трансакційних витрат; планово-розпорядчі документи (бюджети, кошториси, плани, стандарти, норми, ліміти тощо), що визначають

відповідний рівень трансакційних витрат [9]. Як доводить вчений, складовими організаційно-методичного забезпечення внутрішнього контролю трансакційних витрат підприємства є:

- організація бухгалтерського обліку трансакційних витрат;
- збір інформації про трансакційні витрати підприємства;
- накопичення та збереження інформації про трансакційні витрати підприємства;
- розрахунок показників оцінки трансакційних витрат підприємства та їх аналіз;
- розроблення та вибір форми подання результатів контролю трансакційних витрат підприємства;
- визначення напрямів використання результатів контролю трансакційних витрат підприємства;
- прийняття управлінських рішень за результатами контролю [9].

Слід відмітити доцільність поетапного проведення контрольних процедур щодо трансакційних витрат підприємства. Ці етапи включають: перевірку законності та правильності відображення трансакційних витрат відповідно до положень бухгалтерського обліку та нормативно-правових актів;

- перевірку операцій, пов'язаних із трансакційними витратами на правильність документального оформлення;
- порівняння правильності та відповідності записів в первинних документах і облікових регістрах;
- перевірку правильності віднесення трансакційних витрат до певного періоду;
- перевірку правильності розрахунку трансакційних витрат, їх обґрунтованості та доцільності;
- визначення правильності ведення аналітичного обліку трансакційних витрат і складання відповідних звітів (рис. 3).

Суб'єктами внутрішнього контролю трансакційних витрат підприємства можуть бути такі структурні підрозділи:

- керівник фінансово-економічного департаменту;
- керівник комерційного департаменту;
- керівник департаменту продаж;
- керівник адміністративного департаменту;
- керівник департаменту розвитку;
- керівник департаменту логістики;
- керівник відділу маркетингу.

До функцій контролю керівників вищезазначених підрозділів належать:

- організація обліку та контролю трансакційних витрат;
- прийняття рішень щодо усунення недоліків в обліку й контролі трансакційних витрат;

Рис. 3. Етапи проведення контрольних процедур щодо трансакційних витрат підприємства

усунення зловживань, пов'язаних з трансакційними витратами;

- встановлення законності діяльності, пов'язаної з формуванням трансакційних витрат.

Висновки. Трансакційні витрати суттєво впливають на вартість одиниці продукції, послуг, фінансовий результат, цінову політику, а також стійку позицію підприємства на ринку. Тому, визначені теоретико-методичні засади контролю трансакційних витрат підприємства спрямовані на формування ефективної системи управління витратами підприємства. Ключова роль при цьому має бути відведена управлінському обліку трансакційних витрат, що полегшить здійснення їх внутрішнього контролю.

Список літератури

1. Прядко В. В. *Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами*. Економічний аналіз. 2018. № 4. С. 265–270.
2. Хачатурян Б. О. *Методологічні засади формування системи управління витратами підприємства*. Український журнал прикладної економіки. 2018. Том 3. № 3. С. 228–234.
3. Лісовський І. В., Рудченко Є. М. *Особливості формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління витратами промислового підприємства*. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2014. № 4 (66). С. 140–146.
4. Шевців Л. Ю. *Концептуальні основи формування ефективної системи управління витратами машинобудівних підприємств*. Економіка: реалії часу. 2016. Вип. 1 (23). С. 73–81.
5. Паскалова А. Г. *Аналіз доцільності використання сучасних інструментів контролінгу витрат на молокопереробних підприємствах*. Економіст. 2014. №12. С. 71–73.
6. Пантелєв В. П. *Основи координації внутрішньогосподарського контролю підприємств*. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2009. № 1. С. 220–223.
7. Каширська А. І. *Технологічні інструменти моделювання системи внутрішнього контролю підприємств ресторанного господарства*. Бізнес Інформ. 2019. №8. С. 143–149.
8. Гуцаленко Л. В., Бігас М. А. *Трансакційні витрати в обліково-контрольному середовищі*. Вдосконалення економіки та фінансової системи країни: актуальні проблеми та перспективи. Тези доповідей міжнародної науково-

- практичної конференції. *Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2018. С. 77–79.*
9. Ющак Ж.М. Внутрішній контроль трансакційних витрат в системі управління: організаційно-методичне забезпечення. *Економічний аналіз. 2010. Вип. 6. С. 540–544.*
 10. Діба В. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління нематеріальними активами : монографія. Київ: КНЕУ, 2015. 428 с.
 11. Людовенко Д. Основні проблеми виявлення трансакційних витрат в обліково-інформаційному забезпеченні управління сільськогосподарським підприємством зайнятим в галузі тваринництва. *Економічний аналіз. 2020. Вип. 30. № 1. С. 126–133.*
 12. Лабурцева О. І. Управління витратами підприємства в контексті мінімізації рівня трансакційних витрат. *Економічний простір. 2019. Вип. 150. С. 61–65.*
- References (transliterated)*
1. Pryadko V. V. *Oblikovo-analitychne zabezpechennya upravlinnya vytratamy* [Accounting and analytical support of cost management]. *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis]. 2018. no. 4. pp.265-270.
 2. Xachaturyan B. O. *Metodologichni zasady formuvannya sy'stemy upravlinnya vytratamy pidpryemstva* [Methodological principles of formation of the enterprise cost management system]. *Ukrayins'kyj zhurnal prykladnoyi ekonomiky*. [Ukrainian Journal of Applied Economics]. 2018. no.3. pp.228-234.
 3. Lisovs'kyj I. V., Rudchenko Ye. M. *Osoblyvosti formuvannya sy'stemy informacijno-analitychnogo zabezpechennya upravlinnya vytratamy promy'slovogo pidpryemstva* [Features of formation of system of information-analytical maintenance of management of expenses of the industrial enterprise]. *Naukovyj visnyk Poltav's'kogo universytetu ekonomiky i torgivli*. [Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade]. 2014. no.4(66). pp. 140–146.
 4. Shevciv L.Yu. *Konceptualni osnovy formuvannya efektyvnoyi sy'stemy upravlinnya vytratamy mashynobudivnyx pidpryemstv* [Conceptual bases of formation of effective system of management of expenses of the machine-building enterprises]. *Ekonomika: realiyi chasu* [Economy: the realities of time]. 2016. no. 1(23). pp.73–81.
 5. Paskalova A.G. *Analiz docil'nosti vykorystannya suchasnyx instrumentiv kontrolyu vytrat na molokopererobnyx pidpryemstvax* [Analysis of the feasibility of using modern cost control tools at dairy enterprises]. *Ekonomist* [Economist]. 2014. no. 12. pp. 71–73.
 6. Panteleyev V.P. *Osnovy koordynaciyi vnutrishn'ogospodars'kogo kontrolyu pidpryemstv* [Fundamentals of coordination of internal control of enterprises]. *Visnyk Xmel'ny'cz'kogo nacional'noho universytetu. Ekonomichni nauky* [Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences.]. 2009. no. 1. pp. 220–223.
 7. Kashpers'ka A. I. *Texnologichni instrumenty modelyuvannya sy'stemy vnutrishn'ogo kontrolyu pidpryemstv restorannogo gospodarstva* [Technological tools for modeling the system of internal control of restaurants]. *Biznes Inform* [Business Inform]. 2019. no. 8. pp. 143–149.
 8. Guzalenko L. V., Bigas M. A. *Transaction costs in the accounting and control environment. Vdoskonalennya ekonomiky ta finansovoyi sy'stemy krayiny: aktualni problemy ta perspektyvy. Tezy dopovidej mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferenciyi* [Improving the economy and financial system of the country: current issues and prospects. Abstracts of Int. Sci.-Pract. Conf. Zaporozhye: Classical Private University, 2018. pp. 77–79.
 9. Yushhak Zh.M. *Vnutrishnij kontrol' transakcijnyx vytrat v sy'stemi upravlinnya: organizacijno-metodychne zabezpechennya* [Internal control of transaction costs in the management system: organizational and methodological support]. *Ekonomichnyj analiz*. [Economic analysis]. 2010. no. 6. pp. 540–544.
 10. Dy'ba V. M. *Oblikovo-analitychne zabezpechennya upravlinnya necvmaterial'ny'my aktyvamy* [Accounting and analytical management of intangible assets]: *monografiya*. Kyiv: KNEU, 2015. 428 p.
 11. Lyudvenko D. *Osnovni problemy vyavleniya transakcijnyx vytrat v oblikovo-informacijnomu zabezpecheni upravlinnya sil'skogospodars'ky'm pidpryemstvom zajnyaty'm v galuzi tvarynny'ctva* [The main problems of identifying transaction costs in the accounting and information management of an agricultural enterprise engaged in animal husbandry]. *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis]. 2020. no. 30. pp. 126–133.
 12. Laburceva O. I. *Upravlinnya vytratamy pidpryemstva v konteksti minimizaciyi rivnya transakcijnyx vytrat* [Management of enterprise costs in the context of minimizing the level of transaction costs]. *Ekonomichnyj prostor* [Economic space]. 2019. no. 150. pp. 61–65.

Надійшла (received) 25.08.2021

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Якименко-Терещенко Наталія Василівна (Якименко-Терещенко Наталья Васильевна, Yakymenko-Tereshchenko Natalia Vasilievna) – доктор економічних наук, професор, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», завідувач кафедри бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи; м. Харків, Україна; ORCID: 0000-0003-2927-7989; e-mail: mtk_gd@ukr.net.

Жадан Тетяна Андріївна (Жадан Татьяна Андреевна, Zhdan Tatiana Andreevna) – кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи; м. Харків, Україна; ORCID: 0000-0001-6544-7602; e-mail: tattilija@gmail.com.

Жук Єгор Андрійович (Жук Егор Андреевич, Zhuk Ugor Andriyovich) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», студент, м. Харків, Україна; e-mail: zhuk427@gmail.com.

Головенко Марія Олександрівна (Головенко Мария Александровна, Golovenko Maria Alexandrovna) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», студент, м. Харків, Україна; e-mail: mariia.holovenko@emmb.khpi.edu.ua.